

KRAUSZ PETRA

A Silent Book módszertani alkalmazásaa gyógypedagógia területén

<https://doi.org/10.71157/upsz.2025.11-12.04>

BEVEZETÉS

A vizuális nevelés célja és feladata

A vizuális nevelés oktatási és nevelési struktúrája a vizuális kommunikáció társadalmi gyakorlatának rendszerére építkezik (*Bánki és Bálványos*, 2002), és két fő területre tagolható a személyiség formálásának kontextusában: képességfejlesztésre és műveltséganyag elsajátítására (*Bakos, Bálványos, Preisinger és Sándor*, 2001).

A gyermek megfigyeli az őt körülvevő környezetet, tárgyakat, jelképeket, műalkotásokat és vizuálisan értelmezi azokat (*Kárpáti*, 2022). Az erre fókuszáló nevelés célja, hogy a **gyermek kíváncsiságára építve segítse a vizuális nyelvi elemek megismerését, melynek komplex alkalmazásán keresztül fejlezhetsi ki érzését, gondolatait** (*Lenkey-Tóth*, 2015).

A gyógypedagógiai aspektus

A tanulásban akadályozott, enyhe értelmi fogyatékos gyermekek esetében *Sándor Éva* az alábbi területekre bontja a vizuális nevelés cél- és feladatrendszerét: 1. értelmi képességek korrekciója, 2. az önkifejezés fejlesztése és 3. az esztétikai fogékonyság kialakítása. A műalkotások színes világának a feltérképezése az esztétikai nevelés

területéhez kapcsolódik, és segíti az újszerű látásmód elsajátítását (*Sándor*, 1990).

A vizuális művészeti nevelés fontos aspektusa az úgynevezett műhelymunkában létrejövő tevékenykedtetés. **A**

gyakorlatorientált tevékenységek alkalmával fellépő vizuális problémák megoldása közben fejlődik a gyermekek kreativitása, problémamegoldó, verbális és kommunikációs képessége. Formálódik a képzeletük, a képi gondolkodásuk, valamint a szociális kompetenciáik (*Lenkey-Tóth*, 2015). A tanulók az ismeretek elsajátításának különböző fokán állnak, ezért fontos éppúgy az elméleti, mint a gyakorlati tudás átadásakor az egyéni differenciálás (*Sándor és Horváth*, 1994).

Emellett a vizuális nevelés **képességfejlesztő** pedagógia, tehát **a differenciálás módszereinek alkalmazása mindenkor elengedhetetlen** a tárgy oktatásakor (*Bánki és Bálványos*, 2002).

Az alkotói folyamat

Az alkotóképesség fejleszthető, s fejlődésére hatással vannak a koragyermekkorban megélt, alkotóképességre irányuló pozitív, illetve negatív visszajelzések, tapasztalások (*Sándor és Horváth*, 1995).

A vizuális megismerés és alkotás hatással van a tanulók kognitív képességeire.

Az alkotói folyamat látás útján nyomon követhető, és részét képezi az anyagalakító és -formáló képesség használata. **Az alkotó minden közlésformában különböző mélységekben kifejezésre juttathatja az egyéni látásmódját, személyiségét** (Bánki és Bálványos, 2002).

Irving A. Taylor *Az alkotó folyamat természete című tanulmányában*

(1973) öt különböző szintre sorolja az alkotóképesség fajtáit. Az **expresszív alkotóképességet** teszi az első szintre, és lényegét a kifejezés függetlenségében határozza meg, mely a szabadság és a spontaneitás jegyében mutatkozik meg a vizuális leképezés folyamatában. Ezt követi a **produktív alkotóképesség**, mely a kifejezést illetően előtérbe helyezi a realista, objektív ábrázolást. Az anyagok, technikák és módszerek szabad párosítása esetén az alkotó átlép az **inventív alkotóképesség** fokára. Az **innovatív alkotóképesség** pedig csak olyan tehetséges személy esetében adaptálódik, akinél az előzetes tudás, ismeret mélységéből fakadóan már lehetővé válik a módosítás, tökéletesítés magának a diszciplinának a terében. Legmagasabb szintként a szerző a **gyökeresen újat teremtő alkotóképességet** határozza meg, melyben az alkotóerő új elvet, gondolatot és művészeti kifejezőmódot formál és fogalmaz meg.

Vizuális képi kommunikáció

A vizuális kommunikáció két fő alrendszerre osztható: a **befogadói és az alkotói képességekre**. A befogadói részképességek a vizuális felismerésből, értelmezésből, valamint a vizuális elemzésből és értékelésből

tevéődnek össze. Az utóbbi terület folyamatai egymást követő egységekben mennek végbe a képelemek sajátosságainak és összefüggéseinek megértésén át, a forma- és színanalógiák érzékelésén és a kompozíció értelmezésén keresztül. Az alkotói részképességek közé tartozik a kétdimenziós

komponálás, a képi szimbólumok alkotása, az absztrakció, a vizuális ötletek létrehozása és a saját produktum bemutatása (Kárpáti, 2022). **„A képi**

kommunikáció két képességgel: ábrázoló és képolvasó képességgel működik, valósul meg [...] a képolvasó képesség[nek] és motívumrendszerének fejlődését tevékeny tanulással, vagyis ábrázolással, képalkotással lehet hatékonyan segíteni.” (Nagy, 2020, 274. o.) Az alkotói tevékenység közben összekapcsolódik a képi szemléltetés és a verbális-fogalmi megismerés (Lenkey-Tóth, 2015).

Révész Emese a silent book (más hivatkozási formában: szöveg nélküli képkönyv, képkönyv) meghatározásához köthető egyik írásában az alábbiak szerint fogalmazza meg a képek szerepét a könyvekben: **„Nem kell félni azoktól a könyvektől, amelyekben sok a kép. Bizonyos érzelmi tartalmakat sok esetben a képek sokrétűbben vissza tudnak adni, mint a szövegek.”** (Merényi és K. Sinkó, 2023, 181. o.)

A silent book képi elemeinek struktúrája

A szöveg nélküli képkönyvek alkalmazása során a képek sorozata egy történetre adaptálódik, melyben a vizuális nyelvi elemek egymásra hatva jelentéstartalmi

módosulásokat hoznak létre (Fejes, Krausz és Csordás, 2023). Nem egymástól különálló képekben valósul meg a művészet eszközeinek tudatos és kreatív vizuális leképezése, hanem komplex módon, lineárisan felépítve, megalapozva ezzel a vizuális kommunikáció elemeinek megértését, dekódolását, kódolását. A silent book vizuális felépítése minden esetben átgondolt, jól strukturált.

A történet szerkezeti váza jellemzően öt részből tevődik össze. Ezek: a kiinduló állapot, az ezt az állapotot megváltoztató ok, a létrejött bonyodalom, a tetőpont és végül az új helyzet (Tóth és Tóth, 2019). A képkönyvek pedagógiai jellegű, csoportban történő verbális feldolgozásakor a facilitátor koordinálja a foglalkozást. Az értelmezés folyamatában a jelentés tartalma a résztvevők előzetes ismereteinek megfelelően változik (Merényi és K. Sinkó, 2023).

A silent book megítélése Magyarországon

A magyar társadalom szövegorientált a könyvek tekintetében, ezért Magyarországon a képkönyveket a kiadók sok esetben utólagos szövegezéssel látják el, vagy a pápírszínház műfajba adaptálják (Csányi, 2024). A szöveg nélküli képkönyvek módszertani alkalmazásának feltérképezése jelenleg több diszciplína területét érintve folyik Magyarországon. Goda Beatrix tanulmányában (2023) a szöveg nélküli képkönyvek segítségével könyvtári keretek között megvalósult mentálhigiénés foglalkozások tapasztalatait összegzi.

A silent book helye és szerepe a vizuális kultúra oktatásában

Magyarországon pedagógiai vonatkozásban is indokolttá vált a silent book alkalmazási lehetőségeinek feltérképezése. *Tomori Tímea A sajátos nevelési igényű tanulók kommunikációs kompetenciája* (2025) című tanulmányában többek között azt vizsgálja, hogy milyen jógyakorlatokat alkalmaznak a pedagógusok SNI tanulók kommunikációs kompetenciájának fejlesztéséhez. A feltárt

módszerek között szerepel az érzékszervek bevonása, valamint a tananyagok mesébe ágyazása. Ezen eredmények is indokolják a szöveg nélküli képköny-

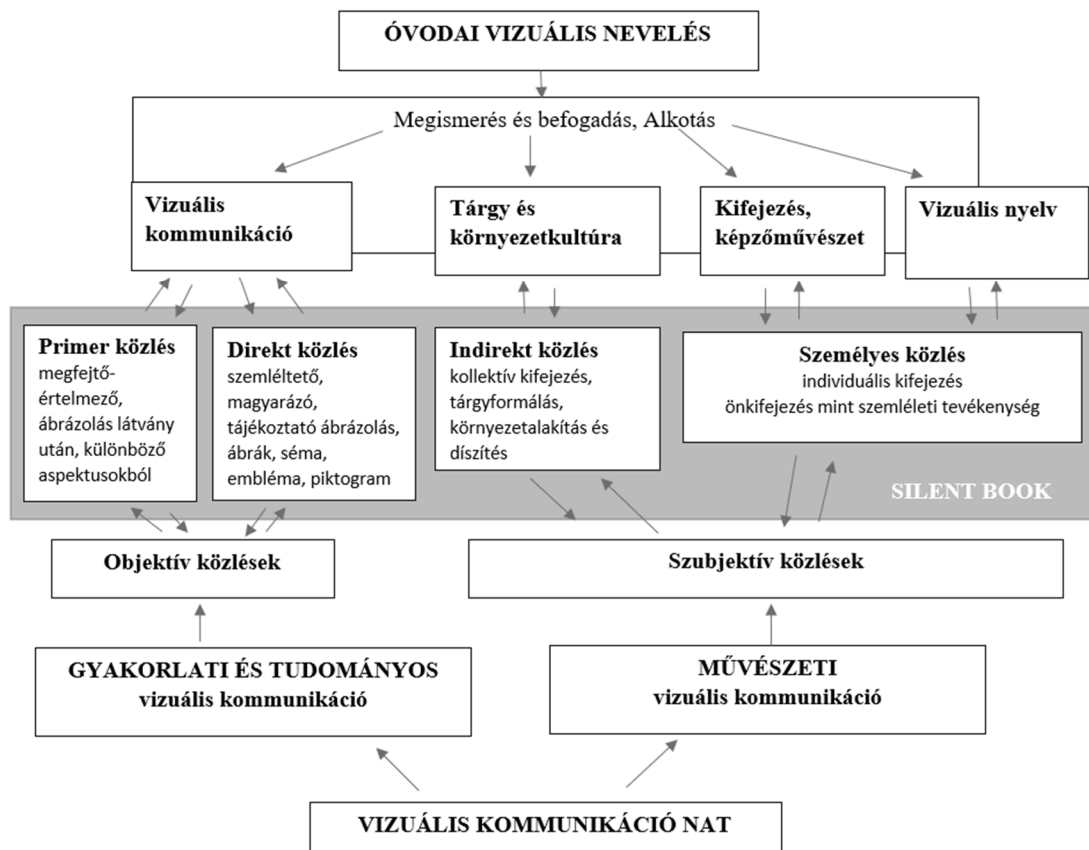
vek további lehetőségeinek a vizsgálatát több diszciplína kapcsolódásával.

Jelen tanulmány módszertani ajánlást tesz a jógyakorlatok bemutatásán keresztül a szöveg nélküli képkönyvek alkalmazási lehetőségeire formális oktatás keretein belül. A jógyakorlatok megvalósultak az *Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen*, a gyógypedagógus képzésben megjelenő vizuális kultúra tartalmú kurzuson, valamint az *Egri Mlinkó István EGYMI, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium* intézményében, a 2023/2024-es tanévben.

Az 1. ábrán szemléltetem az óvodai vizuális nevelés ismeretanyagát, valamint a NAT-hoz igazodó vizuális kultúra és vizuális kommunikáció műveltségi részterületeinek kapcsolódási pontjait a szöveg nélküli képkönyvek kontextusában. Az ábra elméleti alapját Lenkey-Tóth Péter (2015, 84–85.o.), valamint Bálványos Huba és Sánta László (2000, 39. o.) ezen területeket érintő megfogalmazása képezi.

nem egymástól különálló képekben valósul meg

Vizuális nevelés és vizuális kommunikáció a silent book kontextusában

FORRÁS: saját szerkesztés Lenkey-Tóth, 2015; Bálványos és Sánta, 2000 alapján

A tanulmány előzménye

Magyarországon a legnagyobb silent book állománya az egi *Bródy Sándor Vármegyei és Városi Könyvtárnak* van, amely változatos tematikájú és vizuális tartalmú szöveg nélküli képkönyvekkel rendelkezik. A gyűjteményre építve nem-formális keretek között tartanak képkönyvfoglalkozásokat különböző

korosztályoknak. Tapasztalataikról több módszertani tanulmány és írás is született (Goda és Péterfi, 2021; Lovas-Szabó, Szabó és Pauer, 2024). Magam is több alkalommal megfigyeltem, hogyan dolgoznak képkönyvekkel nem-formális pedagógiai kontextusban.

A könyvtári állomány lehetővé tette számomra a könyvek szerkezeti felépítéseinek

és vizuális képi egységeinek megismerését, vizuális ábrázolási módjainak tanulmányozását a történetmesélés dramaturgiai kulcspontjainak függvényében. A műfaj ilyen szempontú tanulmányozása elengedhetetlen alapját jelentette a képkönyvek oktatásba történő integrálásának, különösen a saját silent book készítésének. Ezt a saját anyagot a vizuáliskultúra-foglalkozás keretében a 2023/2024-es tavaszi tanévben, az *Egri Mlinkó István EGYMI, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium* intézményében használtam fel. A foglalkozás részleteit bemutatom ezen tanulmányban.

Az elméleti és gyakorlati ismeretek összefoglalása kapcsán két silentbook-konferencia is létrejött a 2022/2023-as tanévben, a *Bródy Sándor Vármegyei és Városi Könyvtár*, valamint az *Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tanító- és Óvóképző Intézet* együttműködésében. Az őszi konferencia óvodapedagógusoknak, a tavaszi pedig tanító szakos hallgatóknak szerveződött, korosztályspecifikusan. Mindkét esetben bemutatásra került silentbook-foglalkozás óvodások és általános iskolás gyermekek bevonásával, így a hallgatók betekintést kaptak a módszer gyakorlati működésébe. A képkönyvek helyét és szerepét az oktatásban az egyetem oktatói saját diszciplínáik felől közelítették meg: óvodapedagógia, irodalom, zene és vizuális kultúra kontextusában. A konferenciák zárásaként gyakorlati műhelymunkán vettek részt a hallgatók, ahol a korábban bemutatott

silent book tematikájához kapcsolódóan hoztak létre vizuális alkotásokat zenei kíséret mellett. Az óvodapedagógusok gyapjúval és fonallal dolgoztak, figuratív vagy nonfiguratív képi egységet létrehozva. A tanító szakos hallgatók intermédia-cszközöket is használtak. Természetben található alapanyagokból, írásvetítő felhasználásával árnyékképeket hoztak létre a falon, melynek képként történő rögzítését, dokumentálását fényképezőgéppel valósították meg, lehetőséget teremtve ezáltal a médiaeszközök tudatos alkalmazási módjainak megismerésére (Fejes és mtsai., 2023). A műhelymunkák során a vizuális leképezések kötetlen formában, csoportosan vagy egyénileg is létrejöhetnek. Fontos volt, hogy az alkotói folyamat végén megbeszéljük a hallgatókkal az

általuk létrehozott alkotásokat, alkotói folyamatokat, és hogy hogyan tudják azokat adaptálni későbbi pedagógiai munkájuk során (*EKKE Tanító- és Óvóképző Intézet*, 2022; 2023).

Szabó Eszterrel, a *Bródy Sándor Könyvtár* egykori könyvtárosával nem-formális keretek között képkönyvfoglalkozásokat valósítottunk meg a 2023/2024-es tanév őszi félévében *Egri Mlinkó István EGYMI, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium* intézmény tanulóinak közreműködésével. A történetek verbális megfogalmazását vizuális művészeti leképezések követték, a képkönyvek eseményeinek és szereplőinek felidézése mentén, vegyes technika alkalmazásán keresztül (1. kép).

saját diszciplínáik felől közelítették meg

1. KÉP

Gyerekek munkái *Faas Linde The Boy and the Whale* című silent bookja alapján; nonverbális történet leképezése egy képen belül, vegyes technikával, nem-formális keretek között

Ezen tapasztalatok mentén fogalmazódott meg bennem az ismeretek formális keretek közé történő adaptálási lehetőségeinek vizsgálata korosztályspecifikusan, a vizuális kultúra kontextusában, az RJR-modell alkalmazásán keresztül. Megfigyelésem alapján könyvtári keretek között a képkönyvforgatások első mozzanata az érdeklődés felkeltése, majd ezt követően a könyv tartalmának verbális megfogalmazása, és végül valamilyen kézműves technika alkalmazása. Az RJR-modellre vonatkoztatva ezt a felépítést módosítottam. Ráhangolódásként nemcsak a könyv tematikájának felvezetése jelenik meg, hanem maga a silent book közös elmesélése is. A jelentésteremtés fázisában nem a könyv verbális, tartalmi

megfogalmazása válik fontossá, hanem az óra vizuáliskultúra ismereteinek átadása, a NAT tartalmi leírásához igazodva. Reflektáláskor alkalmazott kézműves technika helyett a tanulók által létrehozott produktum értékelése és a szöveg nélküli képkönyv oktatásban történő használatának megbeszélése zajlik.

A módszerrel kapcsolatos kutatást az *Eszterházy Károly Katolikus Egyetem* gyógy-pedagógus-képzést megkezdő hallgatók vizuáliskultúra-ismereteinek a feltérképezése alapozta meg. A kérdőív által történő felmérés egy longitudinális mérés folytatása, mely az *EKKE Pedagógia Karán* valósul meg. A korábban kapott eredmények bemutatásra kerültek a *Módszertani lehetőségek*

a vizuális művészetek terén különböző tudományterületek feladattematikái kapcsolódása által című tanulmányban (Fejes és mtsai., 2023).

A KUTATÁS

Gyógypedagógus-hallgatók mérése

Kutatásom egyik fókusza az *Eszterházy Károly Katolikus Egyetem* gyógypedagógus-képzést megkezdő hallgatók vizuáliskultúra-ismereteinek feltérképezésére irányult. A szaktantervi hálójá tartalmaz vizuális művészeti nevelési módszertan tematikájú kurzust, de ezen tárgy komplexen magába foglalja a zenei alapismereteket is.

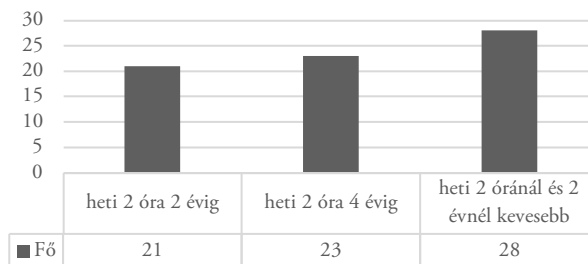
A művészeti nevelés módszertana kurzuson részt vevő hallgatók egy, a vizuáliskultúra-ismereteiket feltérképező kérdőívet töltöttek ki. A 76 válaszadó részvétele önkéntes és anonim volt. Az adatfelvétel a

2023/2024-es tavaszi tanévben zajlott, 30 nappali és 46 levelező tagozaton tanuló diák körében. A kérdőív 12 zárt kérdést tartalmazott, melyek a hallgatók közoktatási intézményben töltött éveik alatt szerzett rajz és vizuális kultúra tárgyhoz kapcsolódó ismereteire, tapasztalataira vonatkoztak, valamint felmérték az e területet érintő szabadidős tevékenységeket.

A képzésbe beérkező gyógypedagógus hallgatók kétharmada heti két órában tanult vizuális kultúra tárgyat két, illetve négy évig a középiskolai tanulmányai alatt, egyharmaduk viszont heti két óránál és két évnél kevesebb ideig. A kapott eredmények kapcsán megállapítható, hogy eltérő tudásszintről kezdtek meg a tanulók a gyógypedagógus-képzést. Az eltérő mélységű vizuáliskultúra-ismereteik tükrében válik fontossá az új módszertani lehetőségek vizsgálata, mely gyakorlatfókuszú megközelítést követ, és lehetővé teszi az élményszerűbb tanulást az elméleti ismeretek adaptálása során (2. ábra).

2. ÁBRA

Az *EKKE* gyógypedagógus szakos hallgatóinak rajz és vizuális kultúra óraszámja középiskolai éveik alatt saját válaszaik alapján

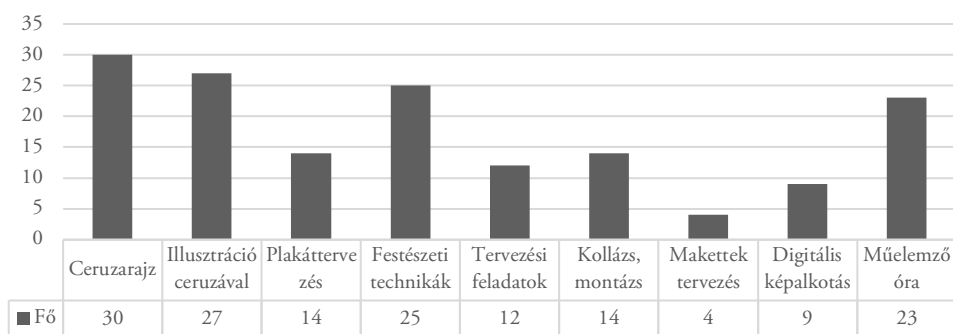
FORRÁS: saját szerkesztés

A hallgatók az órákon elmondásuk alapján leggyakrabban ceruzarajzokat, illetve illusztrációkat készítettek, különböző festészeti technikákat sajátítottak el, és műelemző ismeretekre tettek szert (3. ábra).

Ezen eredményekkel megegyezően a szabadidős tevékenységek alkalmával a rajzolás és a festés volt a leggyakoribb technika. Ezt követte a tárgykészítés, majd a plasztikai ábrázolás (4. ábra).

3. ÁBRA

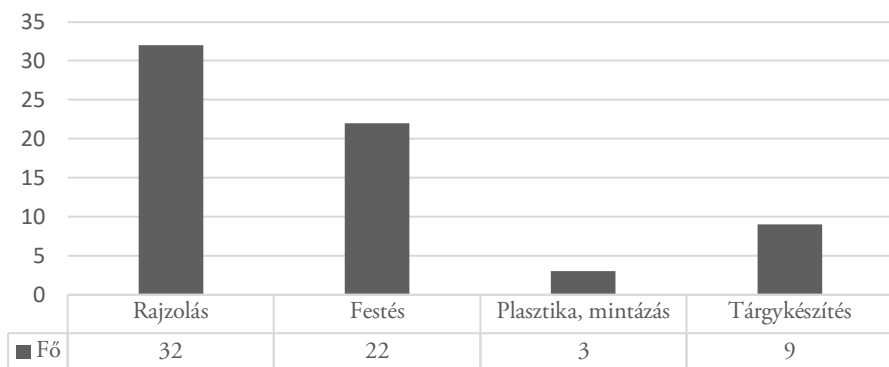
Hallgatók rajz és vizuális kultúrához tartozó tartalmi tevékenységei középiskolai éveik alatt

FORRÁS: saját szerkesztés

4. ÁBRA

A hallgatók középiskolai éveik alatt szabadidejükben végzett tevékenységek a vizuális területen

FORRÁS: saját szerkesztés

A kapott eredmények alapján a hallgatók a középiskolai éveik alatt az órák keretén belül, illetve szabadidejükben jellemzően síkban alkottak. Ugyanakkor a síkból a téri helyzetbe történő kilépés fontos része a vizuális ábrázolásnak. A kreatív és tudatos anyag- és eszközhasználatához elengedhetetlen ezen hiányosságok pótlása.

A silent book műfajában a vizuális ábrázolási módok széles köre figyelhető meg, melyek az eszközök, anyagok és technikák kreatív használatára építenek. Az érzelmi bevonódást elősegíti, hogy a szöveg nélküli képkönyv történetét csoportban fogalmazzuk meg, ami a vizuális leképezés során motíválón hat az alkotóra, és segíti őt az alkotás folyamatában, pozitívan mozdítva előre az alkotói magatartás alakulását.

A kérdőívet kitöltő hallgatók eredményeire reflektálva a művészeti nevelés kurzus vizuális kultúrára érintő ismereteibe adaptálásra került a silent book módszertani alkalmazása és eredményének a vizsgálata. A kurzus hatását további két kérdőív mérte fel a 2023/24-es tavaszi félévben, ugyanezen hallgatók körében.

A művészeti nevelés kurzuson megvalósult silent book módszertan bemutatása

A módszer nagy hangsúlyt fektetett a nonverbális jelek értelmezésére, vizuális leképezésére, verbális megfogalmazására és közösségi élményként való megélésére. Az új tartalmi egységek felépítése a vizuális nevelés alapjairól indult. A gyógypedagógus hallgatók megismerték a különböző vizuális

nyelvi elemek képalkotó szerepét, kompozíciós játékát. Ezen ismereteket követte a szín, textúrák és faktúrák többletjelentésének tartalmi megtagasztalása. A vonal és folt változatos anyagokkal történő, téri formába való adaptálása lehetőséget teremtett a tanulók számára a kreatív ábrázolásra, kilépve a síkból a téri helyzetek vizuális problémáinak a megoldására (Sándor és Horváth, 1995).

Az alkotáson keresztül olyan feladattartalmakat kellett abszolválniuk a hallgatóknak, melyek a személyiségüket teljesen megmozgatták. Érzelmileg bevonódtak, és egy önfejlesztő hatás jött létre (Tamás, 2019). Az új elméleti ismeretek mentén és az alkotás folyamatában létrejövő pozitív érzelmi kapcsolódás által a tanulók újrastrukturálták az előzetes tapasztalataikat, ismereteiket a

diszciplína iránt. Új alapok teremődtek az új szemlélethez. **„Az élmény azért kulcsfogalom, mert döntően az élmény teremti meg az én személyiségét a személyes**

közlésben.” (Bánki és Bálványos, 2002, 93. o.)

Az esztétikai nevelés során olyan alapra tettek szert a diákok, mely a művészeti stílusok ábrázolásainak sajátosságaival segítette őket a további vizuális építkezésében. A kurzus egyik fontos kitétele volt **kortárs alkotók munkáinak megismerése**, kiállítás megnézése, majd hozzá kapcsolódó önreflexió készítése, előre meghatározott szempontok alapján.

A tárgy- és környezetkultúra elméleti egységei segítették a hallgatókat abban, hogy megértsék a funkcióhoz rendelt és a kollektív esztétikai tartalom, valamint a vonatkozó elméleti ismeretek gyakorlati

a vonal és folt változatos anyagokkal történő, téri formába való adaptálása

kapcsolódási pontjait (Sándor, 1990), megalapozva ezzel a képkönyvek tematikai és szerkezeti felépítéséből adódó tervezési folyamatok adekvát voltát.

A képzés tartalmi egységébe tartozott a képkönyvek sajátos műfajának, módszertani alkalmazási lehetőségeinek feltérképezése eltérő diszciplínák kontextusában (Goda és Péterfi, 2021). Ezen ismeretek mentén halladtak a diákok az egyre komplexebb és egyre tudatosabb módon megjelenített vizuális kommunikáció közlési formái felé, az oldalakon átívelő vizuális nyelvi elemek figyelemirányító szerepének segítségével.

A módszer részét képezte az RJR-modell alkalmazása, mely a silent book esetében az alábbi módon valósult meg. A ráhangolódás fázisában a képkönyv történetét a hallgatókkal közösen, verbálisan megfogalmaztuk. A jelentésteremtés szakaszában a tanulók a kurzuson el-sajátított elméleti ismereteiket az alkotás folyamatában a gyakorlatban alkalmazták. Reflektáláskor bemutatták az elkészült munkáikat, és önreflexió kíséretében ismertették a vizuális leképezés koncepcióját.

A kurzus zárófeladataként a hallgatók különböző képkönyvek közül egyet választottak ki, amelyet páros vagy csoportos munkaformában, parafrázis formájában síkban vagy térben vizuálisan újraértelmeztek, és bemutattak az RJR-modell felépítésén keresztül. A szöveg nélküli képkönyvek két

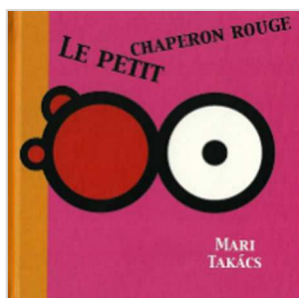
csoportra voltak osztva. Az egyik csoportba a Csimota Könyvkiadó által kiadott *Design-könyv* sorozat képkönyvei (2/a, 2/b, 2/c és 2/d kép) kerültek, melyekben ismert meséket dolgoztak fel kortás művészek, illusztrátorok. Ezen könyvekre jellemző az egyéni képi világ, a kreatív anyaghasználat, a sík és téri vizuális leképezés (Révész, 2020). A második kategóriában szociális kompetenciát érintő képkönyvek voltak, éspedig: *Maros Krisztina: Milyen színű a boldogság?* (3/a kép), *Rofusz Kinga: Otthon* (4/a és 4/b kép) és *Bertóthy Ágnes: Lamella ölelésében* (5/a kép). Ezen történetek kreatív sík- és térbeli feldolgozásai, az alkotók képesség különböző szintjeinek megfelelően, eltérő vizuális ábrázolási lehetőségeket hordoztak magukban. A hallgatók képességeik és érzelmi kapcsolódásuk mentén differenciáltan dönthettek a képkönyv kiválasztását illetően.

A nonverbális leképezés alkalmával három szempont közül választhattak. Az első a történet megjelenítése a képkönyv vizuális nyelvének adaptálásával, egy képben vagy több képi egységben. A második az eszköz- és anyaghasználat követése a képi egység létrehozásakor. A harmadik esetben lehetővé vált a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel. Ebben a folyamatban már megjelent az inventív alkotóképesség foka.

a képkönyvek sajátos
műfajának, módszertani
alkalmazási lehetőségeinek
feltérképezése eltérő
diszciplínák kontextusában

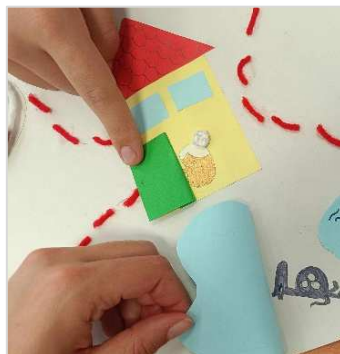
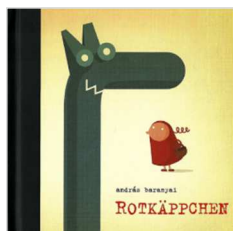
2/A KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, *Design-könyv* sorozat – *Piroska és a farkas*-parafrázis, „a történet megjelenítése a képkönyv vizuális nyelvének adaptálásával, egy képben vagy több képi egységben”, produktív alkotóképesség fokán. „Ezen illusztrációnál geometriai formákkal dolgoztunk, színes papír és olló felhasználásával.”

2/B KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, *Design-könyv* sorozat – *Piroska és a farkas*-parafrázis, „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „Térképszerű ábrázolás mellett döntöttünk. Egy piros fonállal jelöltük Piroska és a farkas, valamint a vadász útját. Az egyes színtereket rajzolással, színes papír nyírásával vagy fonállal ábrázoltuk, ugyanúgy, mint a karaktereket. Hogy ne egy nézőpontból lehessen felismerni a mese végét, kinyitható mezőket hoztunk létre.”

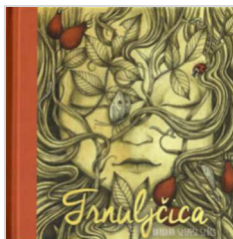
2/C KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, *Design-könyv* szöveg, *Piroska és a farkas*-parafrázis, „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „Maga a történeti események háttere olyan színű, amilyen érzést kelt. Pl. szürke/fekeete a halál vagy a sárga a boldogság színe. Megjelennek a szereplők jellegzetes formái, színei pl. nagymama kék színű vagy Piroska piros színű.”

2/D KÉP

Hallgatói
műhely-
munka,
nonverbális
és verbális
megfogal-
mazás,
*Design-
könyv* sorozat, *Csipkeró-
zsika*-parafrázis, „a törté-
net tartalmi részeinek ki-
emelése szabad vizuális
technika alkalmazásával,
egyéni többletjelenéssel”,
inventív alkotóképesség

fokán. – „Amikor megláttunk a könyvben egy képet a főgonoszról és a hajáról, kitaláltuk, hogy ő lesz a központi figura, és a haját vattából készítjük el, az arcához pedig kéztörölt festünk be barnás árnyalatúra. A további ötletek ezután jutottak eszünkbe: Csipkerózsika aludhatna a hölgy haján, ehhez a kéztörölt pirosra festettük, viszont a címszereplő sárga hajával végeredményében kicsit egy török sapkára hasonlít. A korona a herceget jelképezi, a kenderkócot pedig a rokkán túl a csipkebokor szimbólumává alakítottuk, de megjelenik a már megfont fonal is az elkészült alkotáson.”

3/A KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, szociális kompetenciát érintő nonverbális leképezés, *Milyen színű a boldogság*-parafrázis, „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „Az elképzelés az volt, hogy először a boldogság útját szerettük volna a papírra felfesteni, majd spontán módon jött az ötlet, hogy egy fa szimbolizálná a boldogságot, az összes színével együtt. Ezek után kiválasztottuk a kedvenc színeinket, és a könyvnek megfelelően számunkra ilyen színű a boldogság.”

4/A KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, szociális kompetenciát érintő nonverbális leképezés, *Lamella ölelésében* parafrázis, „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „Mélyen megérintett minket a könyv hatása és aktualitása. Kifejezetten nagy problémának tartjuk az iskolai bántalmazást. Sajnos ez sokszor nemcsak testi bántalmazás, hanem nagyrészt lelki is. A gurigák méretével és a színárnyalat sötétetésével szerettük volna illusztrálni a gyermeki lélek fájdalmát, bezártságát. A sárga fonalbábú az, aki a történet végén kihúzza a bezárkózott gyermeket a sötétségből, lelki fájdalomból és baráti elfogadásával segítségére siet.”

4/B KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, szociális kompetenciát érintő nonverbális leképezés, *Lamella ölelésében*-parafrázis „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „A *Lamella ölelésében* című silent bookot választottuk, amelyben főként a fekete, fehér és piros színek dominálnak, ezzel vannak jelképezve az érzelmek, így ezeket a színeket felhasználva próbáltuk meg mi is ábrázolni a

bennünk keltett érzéseket. A négy szín a könyvnek megfelelően jelentéssel bír: a fekete oldal a negatív gondolatainkkal elárasztott, befolyásolt részünket szimbolizálja, míg a fehér a pozitívakkal befolyásoltat, így ellenkező színű fonállal az ott lévő gondolatbuborékainkat. A piros fonál pedig a gondolatmeneteinket szimbolizálja, ezáltal tökéletesen szemléltetve, hogy a fekete, negatív oldalunkon lévő gondolatainkat ezek befolyásolják, míg a fehér, pozitív oldalunkon lévőkre csak „árnyékot vetnek”, körbehálózják azt, de nem tudnak bejutni.”

5/A KÉP

Hallgatói műhelymunka, nonverbális és verbális megfogalmazás, szociális kompetenciát érintő nonverbális leképezés, *Otthon*-parafrázis, „a történet tartalmi részeinek kiemelése szabad vizuális technika alkalmazásával, egyéni többletjelenéssel”, inventív alkotóképesség fokán. – „A választott könyvből kiemeltünk három oldalt, ezért három részre osztottuk a lapot, és ezeknek a színeiből és hangulatából merítve készítettük el a képünket. [...] A mi elképzelésünk alapján a festmény az otthont szimbolizálja, az elköltözéssel és saját otthon kialakításával karöltve. Az első képen a „családi fészek” látható, amit meleg színekkel ábrázoltunk, a második kép az elszakadást, magányt, egyedülállt, az elköltözés nehézségeit jeleníti meg. A harmadik pedig az új otthon teremtését, biztonságot, meleget, önmegvalósítást sugall, ezt ábrázoltuk a legintenzívebb meleg színekkel, hiszen itt már kialakul az ember saját magának alkotott közege az élethez.”

A képzésben megvalósult módszertan alkalmazásának mérése

A gyakorlati képzésben megvalósultak eredményeit két kérdőív adatainak konklúziójából határoztam meg. Az adatfelvételt a 2023/2024-es tavaszi félévben történt, ugyanazon gyógypedagógus hallgatók körében, akiknek a középiskolai tanulmányaik alatti vizuáliskultúra-ismeretét térképeztem fel.

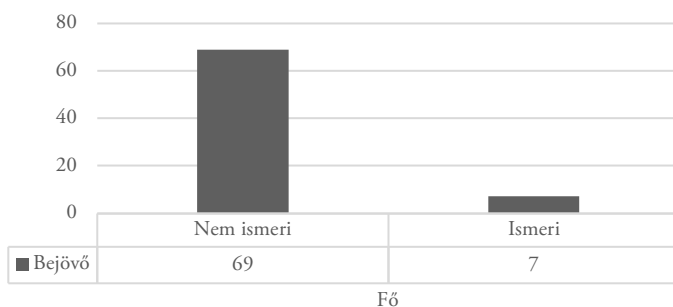
Az első kérdőív kitér a vizuális nevelés fejlesztő hatásaira, az alkotói magatartás fontosságára és a silent book műfajának ismeretére. A második részletesebben tárja fel a képkönyvek módszertani alkalmazásának

lehetőségeit, valamint fejlesztő hatását és pedagógiai vonatkozásait a művészeti nevelés kontextusában. Mind a két kérdőívet 76 gyógypedagógus hallgató töltötte ki. Mivel a kitöltés önkéntes és anonim volt, ezért csak feltételezhető, hogy ugyanazon hallgatók vettek részt a módszer eredményességét mérő kérdőívek kitöltésében, mint a fentebbiekben már ismertetett adatok esetében.

Az első úrlapon (továbbiakban: bejövő) rákérdeztem a képkönyvek ismeretére. 76 kitöltőből 69 hallgató nem ismerte a silent book műfaját, hét hallgató pedig saját bevallása alapján más műfajú könyvet azonosított a szöveg nélküli képkönyv alatt: a bön-gészőt, illetve a lapozót (5. ábra).

5. ÁBRA

Hallgatók silentbook-ismeretére vonatkozó információ

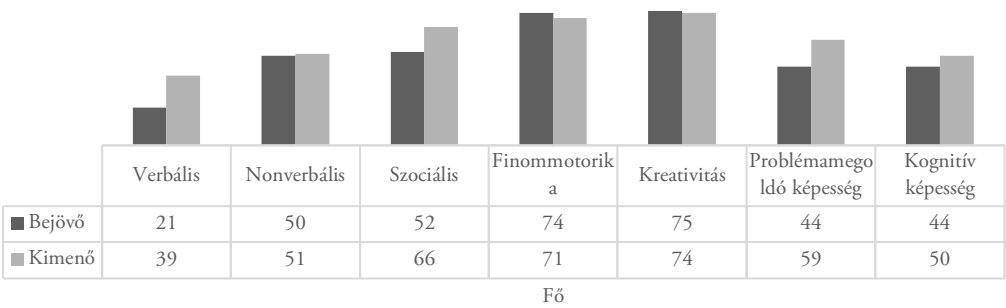
FORRÁS: saját szerkesztés

A vizuális nevelés fejlesztő hatására vonatkozó kérdés esetében azonos sorrendet jelöltek a hallgatók a két úrlapon: a

kreativitást, a finommotorikát és a szociális területeket. (6. ábra).

6. ÁBRA

A vizuális nevelés fejlesztő hatásainak felmérése

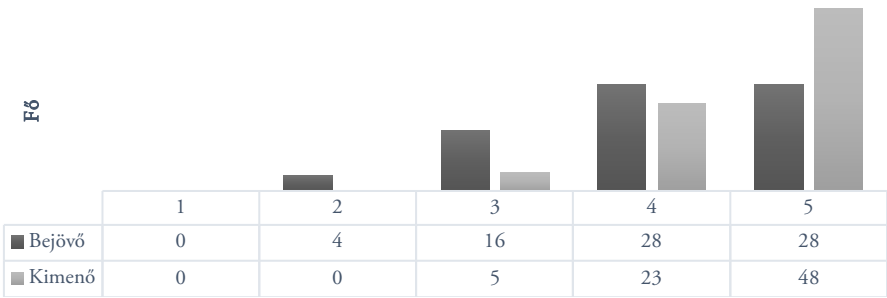
FORRÁS: saját szerkesztés

Az új feladattartalmak szerepeinek fontos szegmensét képezi az alkotói magatartás meglétének a feltérképezése, illetve a pozitív attitűd kialakítása. Likert-skála

eredményei alapján a kezdeti 28 főről 48 főre változott azon diákok száma, akik fontosnak tartják az alkotói tevékenységet (7. ábra).

7. ÁBRA

Az alkotói tevékenység fontossága a hallgatók szerint (Likert-skála; 1–5)

FORRÁS: saját szerkesztés

A továbbiakban csak a kimeneti (második kérdőív) eredmények bemutatása

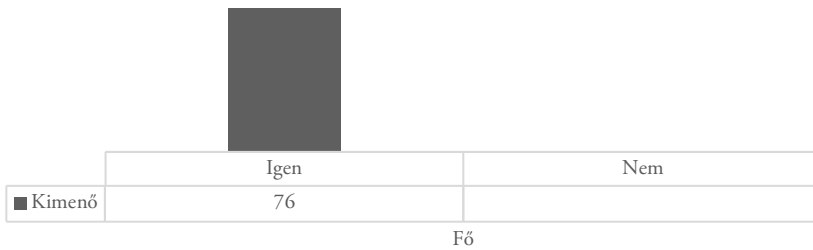
következik, melyekben beigazolódott, hogy a képkönyvek nem korosztályspecifikusak

(8. ábra). 74 tanuló úgy véli, a szöveg nélküli képkönyvek alkalmazhatóak beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel

küzdő és sajátos nevelési igényű gyermekekkel és felnőttekkel való munkában (9. ábra).

8. ÁBRA

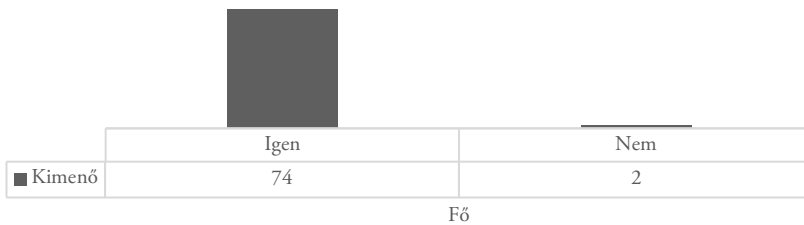
Hallgatók véleménye a képkönyvek különböző korosztályokban történő alkalmazásáról

FORRÁS: saját szerkesztés

9. ÁBRA

Hallgatók a képkönyvek alkalmazhatóságáról beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) és sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek/felnőttek esetében

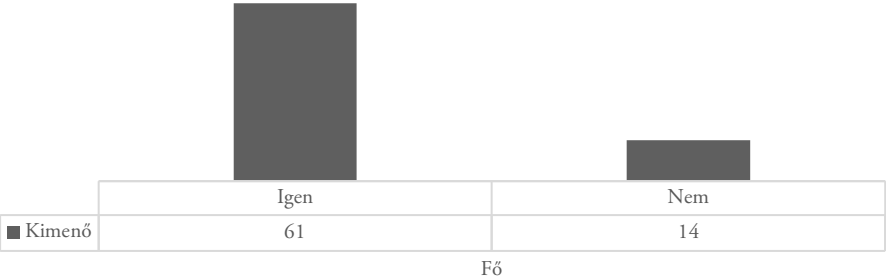
FORRÁS: saját szerkesztés

Összességében 61 hallgató úgy véli, hogy képes lenne készíteni saját képkönyvet vizuális művészeti oktatási tevékenységhez (10. ábra). Legtöbbször úgy gondolják, hogy

a komplex gondolkodást és a szociális, érzelmi készségeket fejleszti a legjobban a szöveg nélküli képkönyv alkalmazása (11. ábra).

10. ÁBRA

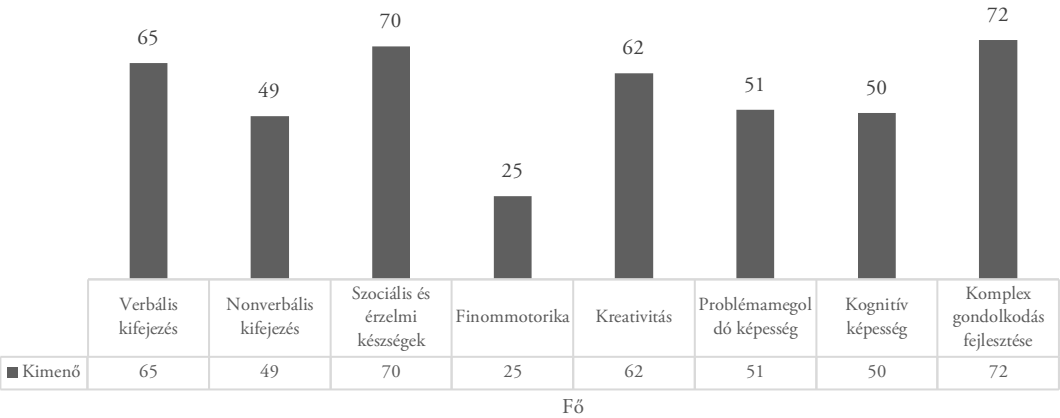
Hallgatók véleménye – képkönyv adaptálása oktatási tevékenységhez

FORRÁS: saját szerkesztés

11. ÁBRA

Hallgatók véleménye képkönyvek fejlesztő hatásának kontextusában

FORRÁS: saját szerkesztés

A kutatás eredményeinek összegzése

Összegezve a gyakorlati képzésben megvalósultak tapasztalatait, illetve a kérdőívek

adatait megállapítható, hogy a szöveg nélküli képkönyvek komplex módon segítik a vizuális művészeti nevelés ismereteinek összekapcsolását, valamint a vizuális

elemzés és értékelés folyamatainak megértését e könyvek kreatív és sokrétű képi kifejezésének megismerésén és alkalmazásán keresztül. A hallgatók többtjelentést tartalmat kapcsolnak a vizuális nyelvi elemekhez a történet tematikájának kontextusában.

A művészeti nevelésről szóló kurzus vizuális művészettel kapcsolatos elméleti tartalmának ilyen módon megvalósuló gyakorlati adaptálása élményszerűbbé és differenciáltabbá tette a tananyag elsajátítását az új módszertani megoldások mentén. A műhelygyakorlat során pozitív irányban változott a hallgatók alkotói magatartáshoz való kapcsolódása. A képkönyvek lineáris felépítésének megismerése megalapozta a mozgóképre jellemző figyelem-irányító képkivágás eszközét alkalmazó, ilyen dinamikát létrehozó eljárások befogadását. Az intermédia-eszköztár széleskörű alkalmazásával pedig saját szöveg nélküli képkönyveket hozhatnak létre a hallgatók. Fényképezőgép vagy szkennel segítségével dokumentálhatják, digitalizálhatják alkotásaikat, szoftver segítségével szerkeszthetik és nyomtathatják a kész szöveg nélküli képkönyveket.

A tanulmányban bemutatott tapasztalások és kutatási eredmények konklúziója alapján a 2024/2025 tanévben új szabadon választható kurzussal bővült az *Eszterházy Károly Katolikus Egyetem* tanító szak tantárgyi hálójában a *silent book* és az *intermédia kapcsolata* néven. Az egyetem könyvtárának szöveg nélküli könyvvállománya is folyamatosan bővül. További kutatásom fókuszában áll a szöveg nélküli képkönyvek és a vizuális

művészeti nevelés lehetőségeinek a vizsgálata, feltérképezése.

KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNYBEN MEGVALÓSULT JÓGYAKORLAT BEMUTATÁSA

Tanulmányom másik fontos részét képezi a silent book alkalmazásának bemutatása RJR-modell felépítésével, általános iskolás gyermekekkel. A foglalkozás által szerzett tapasztalatokat később felhasználtuk a gyógypedagógus hallgatók vizuáliskultúra ismeretének oktatásakor. A jógyakorlat az *Egri Mlinkó István EGYMI, Óvoda, Általános Iskola és Kollégium* intézményében valósult meg a 2023/2024-es tanév tavaszi félévében. A formális keretek között létrejövő foglalkozás esetében saját készítésű képkönyvet használtam.

Nem-formális keretek között megvalósuló gyakorlatok során szerzett tapasztalatok, illetve megfigyelések alapján az alábbi szerkezeti és tartalmi felépítésekre figyeltem az általam illusztrált képkönyv elkészítésekor.

A silent book mérete fontos szerepet tölt be, mert meghatározza a láthatóságot, amely pedig hatással van a történet értelmezhetőségére. Ezért a jógyakorlathoz A3 méretben került nyomtatásra a *Mag* című képkönyvem. A könnyebb figyelemirányítás és lapozhatóság érdekében spirálfűzést alkalmaztam. A történet egyszerű, lineáris felépítésű, történeti aspektusaiban pedig megjelennek a szociális érzékenyítés jegyei, az együttgondolkodás mozzanatai, valamint az esztétikai utalás – parafrázis formájában –

ezek lennének
a nulladik lépések

Csontvári Koszka Tivadar Magányos cédrus című festményére. Ezen mű adaptálását a történet tematikája tette indokolttá.

A karakterek jól elkülönülnek egymástól, illetve a háttértől, segítve a képi részletek értelmezhetőségét, megfigyelését. A vizuális leképezések és feladatok megoldásakor ez az ábrázolásmód elősegíti a képi egységek vizuális emlékezet által történő felidézését. Tantárgyi kapcsolódás szempontjából megjelenik a környezettudatosságra való nevelés és érzékenyítés.

Az elméleti ismeret gyakorlatba történő adaptálása során központi szerepet kapott a vizuális nyelvi elemek (amelyek jelen esetben: vonal és folt) síkból térbe való kilépése fonál és gypjú felhasználásával. A többszöri

érzékszervi kapcsolódás fontos szegmensét képezi az élményszerűbb alkotói folyamatok megélésének, miközben a színek kompozíciók tudatosan képezik le a madarak testrészeinek tagoltságát, fejlesztve a gyerekek síkban történő orientálódását.

A természeti forma foltként történő lenyomata kompozíciós játékként jelenik meg, ahol a tanulók egymás vizuális változataira reflektálva, közösen együtt gondolkodva hozzák létre a saját fájuk lombzatát. A folyamat közben a színkeverést – ennek elméleti vonatkozásait a gyakorlatba adaptálva – monotípiatechnikával valósítják meg, ami fejleszti vizuális problémamegoldó képességüket (1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT

Foglalkozásterv. Vizuális művészetek módszertani alkalmazási lehetőségei saját készítésű silent book kontextusában, közoktatási intézményben

Készítette	<i>Krausz Petra</i>
Műveltségi terület	Művészetek
Tantárgy	Vizuális kultúra
Osztály/csoport	2. és 3. osztály – 10 fő
Idő	2x45 perc
Óra témája	Silent book: <i>Mag</i> című képkönyv verbális-nonverbális-verbális megfogalmazása Síkbeli és térbeli alkotások – Mese fantázia, képzelet, személyes élmények, képi kifejezőképesség fejlesztése
Az óra cél- és feladatrendszere	Ismereteket rendszerező, komplex formában alkalmazó óra. Az alkotó képzelet és kompozíciós készség fejlesztése. Színekre vonatkozóan: elsődleges, másodlagos és harmadlagos színek megnevezése, színkeverés. Személyes tapasztalatokból évszakok megjelenítése. Saját élmények vizuális megjelenítése, a látott élmény hangulatának vizuális leképezése. Esztétikai nevelés: <i>Csontváry Koszka Tivadar Magányos cédrus</i> című festményének parafrázisa. Színdifferenciáló és színek kompozíciós képesség

	fejlesztése. Megfigyelőképesség, kreativitás, kommunikációs képesség, kéz ügyesség (taktilis érzékelés, finommotorika, szem-kéz koordináció) és a monotonitás tűrésének a fejlesztése. Szocializáció segítése. Csoportos közös munka hatékony fejlesztése. Önálló munkavégzésre, tanulásra nevelés.
Tantárgyi kapcsolatok	Magyar nyelv és irodalom, környezetismeret
Táneszközök	Saját készítésű képkönyv – Mag c., 2db A/3 papír Csontváry Kosztka Tivadar Magányos cédrus festményének parafrázisa, 10 db madársablon kétoldalas ragasztóval bevonva, színes fonalak és gyapjúk, 10 db fólia, 20 db A/4 papír, tempera alapszínekben, ecsetek, szivacsok, vizesedény, 10 db különböző méretű levél, 2db csomagolópapír, 10 db olló, 10 db mag

20 perc	5 perc	Idő	ÓRA MENETE	A PEDAGÓGUS TEVÉKENYSÉGE	TANULÓK TEVÉKENYSÉGE	MÓDSZEREK	MUNKAFORMÁK	TÁNESZKÖZÖK
Ismeretközlés	RÁHANGOLÓDÁS Előzetes ismeretek felelevenítése			Gyerekek érdeklődésének felkeltése. Merre járhatott ez a kismadár a kezemben? Mi lehet a neve? Milyen színű ez a madárka? Vannak barátai? Mit csinálhatott? Hoztam nektek egy könyvet, amiből kiderül, hogy merre járt. Nézzük meg együtt.	A pedagógus instrukciójának megfelelően csoportalakítás	Beszélgetés; Ismeretek felelevenítése; Szemléltetés; Önálló véleményalkotás	Frontális munka	Előre elkészített kismadár, mintadarab
				<i>Mag</i> c. képkönyv – nonverbális képi ábrázolások verbális megfogalmazása. A pedagógus csupán moderátor, segíti a tanulókat kérdéseivel.	Tanulók közösen, egymás gondolataira reflektálva mesélik el a történetet.	Képi élmény megbeszélése és elemzése, Szóbeli szövegalkotás, Ellenőrzés, Dicséret	Csoportmunka	<i>Mag</i> című képkönyv; (6. kép)

55 perc	30 perc
JELENTÉSTEREMTÉS 1. fő rész Egyéni feladatok Színdifferenciáló képesség fejlesztése, Színkompozíció fejlesztése	Történet képi elemeinek strukturálása
Soroljátok fel, hogy milyen színű madarak voltak a mesében! Mit csináltak a madarak? Hoztam nektek madársablonokat. Mindenki kap 1 db-ot. Ezekben a tálakban pedig találotok színes gyapjúkat és fonalakat, amelyek előre fel vannak vágva. A sablonokról le kell húzni a papírt, majd utána tetszés szerint tehetitek rá az anyagokat. Ütögetéssel, tapogatással rajta is marad a fonál és a gyapjú. A mintadarabokon keresztül szemléltetem a madarak testrészeinek kialakítási lehetőségeit az anyagokból. A gyermekek egyéni munkájának elősegítése. Ha elkészültetek a madárkákkal, erre az asztalra tegyétek ki!	Két csoport kialakítása. Feladat ismertetése. Hoztam nektek pár képet a történetből, amelyek sajnos összekeveredtek. Arra kérlek titeket, rakjátok időrendi sorrendben a képeket.
A tanulók megkezdik az alkotómunkát.	A pedagógus instrukciójának megfelelően csoport alakítás; A tanulók közös együttműködésben időrendi sorrendbe rakják a képeket.
Bemutatas, Magyarazat, Szemléltetés, Ellenőrzés, Értékelés	Képi élmény megbeszélése és elemzése, Ellenőrzés, Dicséret
Frontális munka. Egyéni munka	Csoportmunka
Mintadarabok; 10 db madár sablon; Tálkába szín szerint rendszerezve a fonalak és a gyapjúk, olló; (8/a, 8/b, 8/c kép)	Képkönyv oldalainak másolata; (7/a, 7/b kép)

80 perc	2. fő rész Monóúpia, Színkeverés	Nagyon szép színes madárkákat készítettetek. Emlékeztek, hogy mit ültetett el a madár a mesében? Hoztam mindenkinek egy magot. Mindenki vegyen el egyet, vigyék haza és ültessék el. Hátha kinő belőle egy fa. Hoztam nektek egy-egy képet. Mi van a képen? Képzeljétek el, van egy magyar festő, akit úgy hívnak, Csontváry Kosztka Tivadar, és festett egy képet egy magányos cédrusról. Mi hiányzik erről a fáról a képen, amit hoztam nektek? A levelek. Milyen színűek lehetnek a levelek? Ezekben a tálakban találtok három színt. Ezek az alapszínek, és ezekből ki lehet keverni az összes színt. Itt vannak az ecsetek, szivacsok, levelek és a fólia. Először a fólián keverjétek ki a színt. Most én zöldet keverek, sárgából és kékből. Utána bekenem a levelet, és rányomtatom a fára. Kérlek, közösen nyomtassatok leveleket a képre. Ha elkészültetek a képpel, erre az asztalra tehetitek az eszközöket. Majd mossatok kezét. Az asztalon csak a kép maradjon.	A pedagógus által kialakított csoportban a tanulók megkezdik az alkotómunkát.	Bemutató, Magyarázat, Szemléltetés, Ellenőrzés, Értékelés	Egyéni munka, Csoportmunka 10 db mag.; 2 db fa parafázis festmény A/3 méretben, Festékek, ecsetek, szivacsok, vizes edények, fólia 10 db, csomagolópapír, levelek 20db; (9/a, 9/b, 9/c kép)
---------	--	---	--	--	---

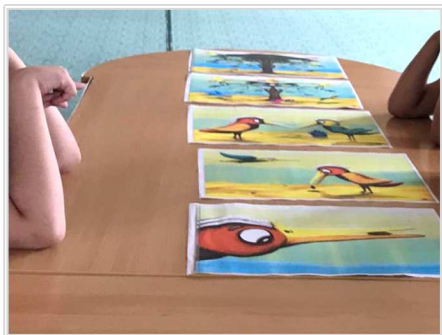
90 perc	REFLEKTÁLÁS Értékelés, esztétikai érzék fejlesztése	Mindkét csoportból valaki hozza ide nekem az elkészült fákat! Milyen színeket és miből kevertétek ki? Megdicsérlek benneteket, nagyon szép színű levélnyomatokat készítettetek. Most mindenki hozza ki a madárkáját és tegye rá a képre, hogy ne legyen magányos a mi fánk, mint <i>Csontváry Kosztka Tivadar Magányos cédrusa</i>. Nagyon szép színeket használtatok! A madárkák tollazatának színén jól látható a testrészek tagoltsága. Emlékeztek, mit csinált a mesében a madárka a maggal a történet végén? Most arra kérlek benneteket, hogy vigyétek haza a madárkával a magot, amit adtam és ültessétek el. Ne felejtsetek szorgosan öntözni.	A tanulók közösen értékeli saját és a többiek munkáját szóban a színkompozíciók és színkeverések kontextusában.	Beszélgetés; Értékelés, Dicséret	Frontális munka	2 db fa-parafraíz-festmény A/3 méretben; madarak (10/a. 10/b 10/c kép)
---------	--	---	--	---	------------------------	---

FORRÁS: saját szerkesztés

6. KÉP

7/A ÉS 7/B KÉP

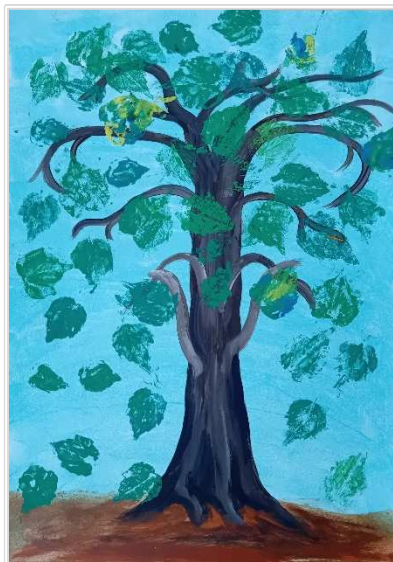
8/A ÉS 8/B KÉP

8/C KÉP

9/A ÉS 9/B KÉP

9/C. ÉS 10/A KÉP

10/B ÉS 10/C KÉP

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmányban megjelenő jógyakorlatok az oktatás különböző színterein olyan feladattartalmi ajánlásokat tartalmaznak, melyek erőssége az egymásra épülés és a koncentrikusan bővülő ismeretek elsajátításának lehetővé tétele. Mindezek középpontjában a szöveg nélküli képkönyvek állnak, az RJR-modell alkalmazásán keresztül. **A feladatok minden esetben nyílt végűek, és új vizuális technikák megismeréséhez, gyakorlásához adaptálhatóak.**

A szociális kompetencia fejlesztésének kapcsán több munkaformában alkottak a tanulók. Az érzelmi bevonódást az alkotóképesség különböző szintjeinek közvetlen élménnyel megélt érzelmi kapcsolódása adta, pozitív irányba mozdítva ezáltal az esetleges korábban megélt negatív

tapasztalásokat. **A folyamat segítette az alkotói magatartás megélését és az alkotóképesség fejlesztését.**

A vizuális kommunikáció, vizuális nevelés elméleti ismereteinek ezen a módon a gyakorlatba történő adaptálása szorosan illeszkedik az *Óvodai nevelés országos alapprogramjához*, valamint a *Nemzeti alaptanterv* vizuális kultúra tantárgyának tartalmi meghatározásaihoz. **Túlmutatva a diszciplínán, tantárgyi és ismeretköri kapcsolódásokat hoz létre a silent book alkalmazásán keresztül.**

A bemutatott vizuális folyamatok struktúráját jól összegzi Lantos Ferenc gondolata: „**A megismerés folyamatában a kiindulás alapja mindig a jelenség, és az eredmény a lényeg. [...] A megismerés folyamata tehát út a formától a tartalomhoz, míg az alkotás folyamata a tartalomtól vezet a formához.**” (Sándor, 2006, 47.o.)

IRODALOM

- Bakos T., Bálványos H., Preisinger Zs. és Sándor Zs. (2001): *A vizuális nevelés pedagógiája a 6–12 éves korosztályban*. Balassi, Budapest.
- Bálványos H. és Sánta L. (2000): *Vizuális megismerés, kommunikáció*. Balassi, Budapest.
- Bánki V. és Bálványos H. (2002): *Differenciálás a művészeti nevelésben*. OKKER, Budapest.
- Csányi D. (2024): Csendeskönyvek – könyvek szöveg nélkül. In: Varga E. (szerk.): *Kép(es) a könyv – Tanulmányok a csendeskönyvekről*. Gyermekirodalmi Műhely, Budapest. 12–28.
- EKKE Tanító- és Óvóképző Intézet (2022): Silent Book. Innovatív műhelygyakorlatok a Magyar Tudomány Ünnepe Alkalmából. Letöltés: <https://uni-eszterhazy.hu/toki/innovativ-muhelygyakorlatok-a-magyar-tudomany-unnepe-alkalmabol> (2025. 05. 22.).
- EKKE Tanító- és Óvóképző Intézet (2023): II. Silent Book-módszertani műhelygyakorlat és konferencia: előadás és műhelymunka tanítók részére. Letöltés: <https://uni-eszterhazy.hu/toki/ii-silent-book---modszertani-mu-helygyakorlat-es-konferencia> (2025.05.22.).
- Fejes A., Krausz P. és Csordás G. (2023): Módszertani lehetőségek a vizuális művészetek terén különböző tudományterületek feladattematikái kapcsolódása által. In: Molnár-Kovács Zs., Andl H. és Steklács J. (szerk.): *Új kutatások a neveléstudományokban – 2022–21. századi képességek, írásbeliség, esélyegyenlőség*. MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság – PTE BTK Neveléstudományi Intézet, Pécs. 208–219.
- Goda B. (2023): Szöveg nélküli képkönyvek – Új médium a mentálhigiénés tanácsadásban. *Könyv és Nevelés*. **25**. 2 sz.
- Goda B. és Péterfi R. (2021): *Szöveg nélküli képkönyvek – Elmélet és gyakorlat*. Oktatási Hivatal – Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest.
- Irving A. T. (1973): Az alkotófolyamat természete. In: Halász László (szerk.): *Művészetpszichológia*. Gondolat, Budapest. 230–248.
- Kárpáti A. (2022): Képességfejlesztő vizuális nevelés – Nagy József művészetpedagógiai öröksége. *Iskolakultúra*. **32**. 11 sz., 69–82. DOI: <https://doi.org/10.14232/iskkult.2022.11.69>
- Lenkey-Tóth P. (2015): Az óvodai vizuális nevelés módszertana. In: Pálfi Sándor (szerk.): *Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetem, Debrecen. 78–112.
- Lovas-Szabó K., Szabó E. és Pauer E. (2024): A silent book művészetpedagógiai alkalmazása óvodás és kisiskolás korosztálynál az egri Bródy Sándor Könyvtár gyermekkönyvtárában. In: Varga E. (szerk.): *Kép(es) a könyv – Tanulmányok a csendeskönyvekről*. Gyermekirodalmi Műhely, Budapest. 215–228.
- Merényi H. és K. Sinkó J. (2023): Utazás egy piros esernyővel – Elméleti és gyakorlati közelítés a képkönyv műfajához. *Gyermeknevelés*. **11**. 2–3 sz., 178–191.
- Nagy J. (2020): *Megújuló pedagógia*. Mozaik. Letöltés: <http://www.staff.u-szeged.hu/~nagyjozs/megujulo-pe-dago-gia.html> (2025. 05. 22.).
- Révész E. (2020): *Mentés másként – Könyvillusztráció tegnapról mára*. Balatonfüred Városért Közalapítvány, Balatonfüred.
- Sándor É. (1990): *Rajz kézikönyv gyógypedagógusoknak*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Sándor É. (2006): *Fejlesztés művészettel*. ELTE Bárczi G. Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.
- Sándor É. és Horváth P. (1994): „Művészet a tanuláért”- Pedagógiai diagnosztika és terápia a vizuális művészet eszközeivel, nehezen tanuló gyermekek számára. *Fejlesztő Pedagógia*, **5**. 2-3 sz. 63-66.
- Sándor É. és Horváth P. (1995): *Képzőművészeti pedagógiai terápia*. ELTE Bárczi G. Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.
- Tamás K. (2019): Alkotással a tanuláért-Sándor Éva életműve. *Fejlesztő Pedagógia*, **30**. 1-3.sz. 7-12.
- Tomori T. (2025): A sajátos nevelési igényű tanulók kommunikációs kompetenciája. In: Hulyák-Tomesz T. (szerk.) *Kommunikációoktatás a változó társadalmi, technológiai és gazdasági környezetben*. Hungarovox Kiadó. Budapest. 164-175.
- Tóth Zs. és Tóth T. (2019): *Képi kommunikáció 2: mozgókép az oktatásban*. In: Kárpáti Andrea (szerk.): *Vizuális kommunikáció az oktatásban*. ELTE, Budapest. 151-191.